

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva. — Poverjeništvu Ljubljana.

Vse spise, v oceni poslane knjige itd. se pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati lecnko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 60— K
pol leta . . . . . 30— "
četri leta . . . . . 15— "
posamezna številka po K 1-20.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, že se tiska enkrat . . . 90 vin.
" " " dvakrat . . . 80 "
" " " trikrat . . . 50 "
za nadaljnja uvrečenja od petit-vrste po 40 vin.
Oznaniila sprejema Učiteljska tiskarna.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva št. 312.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništvu UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljsk. Tovariša v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklama tje so proste poštnine.

RUDOLF DOSTAL:

Naše Udruženje.

Misli in smernice ob novem letu.

Krasni so bili beograjski kongresni dnevi in ostanejo nam v spominu. Prvič v zgodovini jugoslovanskega naroda zbrali se je učiteljstvo v tako obilem številu, da javno dokumentira svojo stanovsko zavest, da javno izpriča svojo narodno in državno edinost. Slovenski učitelji smo se družili s srbskimi in hrvatskimi tovariši, stiskali smo si roko s kolegi iz kršne Dalmacije in Črne gore, čuli smo divno govornico hercegovsko, spoznavali brate iz Vojvodine in Bosne, vse tisoče pa nas je navdala zavest, da odnihala nas jedna mati.

Tako smo v onih zgodovinskih dnevih po mnogih prilikah in neprilikah položili temelj našemu stanovskemu udruženju. Sadovi našega takratnega snovanja in dela so se pokazali v sledečih mesecih. Širom države se je pričelo takoj z ožjo in širšo stanovsko organizacijo. Presnavljale so se stare organizacije, urekrojevale se na podlagi novih razmer in pravil, osnovale se tudi nove. Čuli smo glasove iz Šrema in Banata ustanovilo se je poverjeništvu za Dalmacijo, zganili so se vrli Bosanci. In Hrvatska? Tudi o njej smo trdno nverjeni, da stari duh Trstenjakov še živi in gotovo premaga vse separatistične tendence, ki bi se utegnile porajati.

Trdno in solidno je postavljen temelj našemu stanovskemu udruženju in kdor je dobre volje in komur je mar državno in stanovsko edinstvo, bo sodeloval klub vsem mnogobrojnim in različnim strankarskim in polit. raziranjem in razlikam. V tem, da smo vsi stanovski tovariši pripadniki enega in istega naroda, da stremimo vsi za enotnim narodnim šolstvom na eni in isti kulturni podlagi za našo skupno državno bodočnost, v tem vidim dovolj garancije, da lahko skupno sodelujemo v enotni državni stanovski organizaciji.

Predvsem treba, da se medsebojno dobro spoznavamo. Naiboliši so si oni prijatelji ki poznajo eden drugega v dno

duše ki ne poznajo samo medsebojnih vrlin, ampak vidijo tudi medsebojne napake in si jih odpuščajo. Vse razumeti in vse odpustiti. Da, razumeti se moramo. Ne samo po jeziku, tudi s srcem in z razumom. Iskati moramo vedno in vedno stikov ki nas družijo, odstranjevati pa vse ovire, ki bi nas utegnile razdvajati. Svobodno in prosto smo stodili pod eno državno streho, končni smoter naših davnih sanj, ki so se uresničile nam vsem v radost in spas.

Ker pa smo se sešli tako nenadoma pod eno streho, se moramo predvsem spoznavati. Pronikniti moramo v bistvo običajne, kretanje vsega naroda vseh pokrajin naše države. Naša država! Da-li jo poznamo? Ne še. Prevozili smo to lep kos na potu na kongres, občudovali lepoto in bogastvo prostranih pokrajin, toda naroda tamošnjega nismo spoznavali. V to svrhu treba ožitega, podrobnejšega spoznavanja, v to treba študijskih potovanj.

In tega dela naj se zavzame za naš slovenski del naša Slovenska Šolska Matica. Že pred svetovno vojno je bil to njen načrt, ki ga je zasnoval pokojni Schreiner. Na naslednikih je, da se ta misel uresniči. Bosna Hercegovina, Dalmacija, Vojvodina, notranost Srbije, Hrvatska, Macedonia itd. so nam vsem po svojem zemljepisnem in narodopisnem položaju po veliki večini — tuje dežele. In dokler jih ne spoznavamo več ali manj osebno, ostanejo si tudi njeni prebivalci — tujci. Če pa je tega spoznavanja komu treba, je tega gotovo treba predvsem nam vzgojiteljem naroda. Pristojna ministrstva pa morajo iti v tem oziru na roko in s čim naširšimi udobnostmi omogočiti uresničenie te misli.

Iščimo še drugih brvi in mostov, ki nas privedejo do edinstvi in enotnosti. Že lansko leto so se vršili visokošolski pedagoški tečaji v Zagrebu in v Novem Sadu in so po dospelih poročilih izborni uspeli. Žal, smo bili pri nas premalo informirani, zato tudi ni bilo z naše strani udeležbe. Treba pa bo za bodočnost posvetiti takim tečajem več pažnje.

Ko sem bil v oktobru 1919 v Beogradu na pripravljani seji za našo enotno stanovsko organizacijo, sem staval pri tej priliki predlog za združenje vseh obstoječih pedagoških listov v eno skupno pedagoško revijo, ki bi bila lahko v vsakem oziru vzorna. Srbski tovariši so takrat navdušeno pozdravili to misel. Sedaj bi bil pa čas, da se udeistvi, kar bi mnogo pripomoglo k medsebojnemu spoznavanju.

Ko se ustanovi višja pedagoška šola v Ljubljani, naj nikar ne bo tako mišljeno, da bi sedaj naši ljudje ne smeli v Zagreb in Beograd. Nasprotno! Vrši naj se medsebojno izmenjavanje: Srbi in Hrvati naj pridejo na naše zavode. Slovenci pa v Zagreb in Beograd, kar se že tudi vrši. Pri tej priliki bi samo pripomnil, da bi morala stati uredba teh zavodov na širši znanstveni podlagi, ne bi smela pa biti to nekaka tovarna za nadzornike in učiteljske profesore kot to določa ministrska naredba.

Pred nami je še novi šolski zakon in pragmatika! In tu bo treba največje pažnje, da dobimo res moderen šolski zakon ki bo ustrezal novim razmeram. Isto velja glede pragmatike. Stojte takrat krepko na braniku, zlasti vi tovariši spodaj v centrali!

MIMI GRČARJEVA:

Gospodinjki in vzgojeslovni tečaji in njih potreba.

(Referat na zborovanju tržiškega krožka »Pedagoškega društva v Krškem« — v St. Janžu dne 18. novembra 1920.)

Med odmorom motrim otroke in opazujem, kako jim tekne mala južina po dnevnom duševnem delu. Gledam jih, kakšni so moji ubogi malčki. Nekateri so snažni, umiti, dobro opravljeni, drugim se čita z obraza revščina, drugim zopet zanikrnost. Odkar sem žena in mati, imam vse drugo srce za izročene mi otroke. Otroci so, mahnini, nedolžni, večina kot vosek volni, vzprejemljivi za vse dobro in lepo. Eni oblađodarieni od rojstva s čednostmi, dru-

gi žalibog tudi s prirojenimi slabostmi, a otroci so.

Po otrocih sodiš starše, predvsem mater. Mati, to je bitie, od čegar je odvisno toliko sreče, a tudi toliko gorja. In kakšne so, in kakšne naj bi bile naše matere? V knjigi: »Mehr Freude«, sem čitala stavek: »Weil Gott nicht überall reine Engel senden konnte, stellte er an ihre Stelle eine Mutter«. Torej, mati naj bo angel, vidna namestnica njegova na zemlji. In, temeljna vzgoja teh angelov je, dragi kolegi in kolegine v naših rokah. V naših deklic duši in srce moramo že v prvih letih šolske dobe vsejati semena dobrih lastnosti, da bo ob nadaljnem negovanju pognalo globoke, neusahljive korenine, da bo z njimi prepleteno vse bitie, da bo kremenit neomajen njih značaj njih nežnost in blagodušnost. Žena brez srca je kakor roža brez vonja, dan brez solnca.

Cili žene je, postati gospodinja in mati. Ta dva smotra morata urejati vzgojo naših deklet.

Gospodinja — družica moževa. Kaj zahteva naobrazba žene kot take? Kar je mož, to naj bo žena. Doba, ko je bila ona je sužnja moževa, je že zdavnaj minula. — Istovredna z njim naj mu stopa skozi življenje ob strani kot njegova namestnica in pomočnica. Pa, naohražbi — moževa in ženina — naj bosta različni? Če naj je žena istovredna z možem, mora znati isto kot on. Če je mož živinoretec, mora imeti tudi ona jasne pojme o živinoreči, le tako lahko delata skupno za svojo blaginjo in procvit svojega gospodarstva. V naših vjnorodnih kraih mora biti mož dober vinoerađnik in kletar. In žena, naj o tem ničesar ne ve? Če mož omaga, naj bo li ona odvisna od dobre volje sorodnikov in sosedov? Sama vaieti v roke, pogum v srce, krepke misli in dobro voljo, pa bo lahko vozila kot stara Kastelka s Kastelčevine v »Gadiem gnezdu«.

V Heinzevi zbirki zakonov in ukazov je na str. 155 § 79, omenjen tudi gospodinjki pouk. Toda do zadnjega desetletja se to na naših šolah ni upoštevalo. Pomankljivost naobrazbe naših kmečkih go-

LISTEK

FR. BRINAR:

† Armin Gradišnik.

Naš Armin je mrtev! Ta pretresljiva novica, ki so jo prinesli novoletni listi, gre od ust do ust. Preminul je naš ljubienec, ta markantna osebnost naš zasluzni organizator in voditelj, eden izmed najidealnejših učiteljev, zlata tovariška duša, častni član Celiskega učiteljskega društva in častni član vseslovenske učiteljske organizacije.

Rodom Vrančan se je izšolal v Ljubljani. Služil je kot podučitelj skozi sedem let v Senožečah. Od tam se je preselil kot podučitelj v Hrastnik, kjer se je poročil s svojo izvoljenko učiteljico, roj. Drenikovo. Ko je bila l. 1898, po smrti Lopanovi na celjski okoliški šoli razpisana nadučiteljska služba, je bilo to mesto podeljeno Gradišniku kot najvrednejšemu. Tu je potem deloval kot uzoren učitelj ter kot najboljši nad vse priljubljeni voditelj do prerane svoje smrti.

V pretečenem poletju, o priliki veličastnega slavlja petdesetletnice Celiskega učiteljskega društva, čegar spreten krmi-

lar je bil celo desetletje, nas je s tipično svojo ognjevitostjo bodril k idealnemu smotrenemu delovanju. Nismo slutili, da nam je takrat del svojo labudje pesem, da nam je poslednjič zaklical svoj priljubljeni »sursum corda!«

Zaslouelo je njegovo ime med slovenskim učiteljstvom in po vseh slovenski javnosti, ko je v velikončnih počitnicah leta 1889, kot predsednik osnovnega odbora za »Zavezo slovenskih učiteljskih društev« po srečno premaganih ovirah prinesel v Ljubljano od vlade potrjena pravila, ki so bila pri ustanovnem delegacijskem zborovanju po njegovem navdušujočem uvodnem govoru sprejeta. Tako je postal pokojni Armin oče naše vseslovenske učiteljske organizacije, prvi Zdravne Slovenije.

Neustrašen je bil ta njegov nastop: a v časih, ko se je pri vladajočem političkem sistemu, ko se je smotreno stavilo stebre za »most do Adrije«, je bil njegov nastop tudi — smel. Posledice niso izostale: osumljen je bil panslavizma, orožniki so stikali po njegovih papirih. Ni se ustrašil germanofilskega vetra, stal je trdno kakor skala in to mu je pomagalo. Videč, da ga ne preukrenejo niti za las, so ga odšli pustili v miru.

Od leta 1900, do 1910, je nepretrgoma predsedoval Celjskemu učiteljskemu društvu. Povzdignil je društvo na višek. Več let je bil tudi od učiteljstva izvoljeni član okrajnega šolskega sveta celiskega, dokler ni, žal predčasno odložil tega mandata.

V učiteljski organizaciji bivše Štajerske je zastopal slovensko učiteljstvo pri »I. ehrebnundu« v Gradcu. Niso nas ljubili nemški tovariši, toda rešpektirali so nas morali. V to jih je največ prisilil Arminov markantni in imponirajoči nastop.

Obilica člankov je izšla iz njegovega spretnega peresa v raznih listih, posebno v »Popotniku« in »Učit. Tovarišu«. Njegovi članki odgovarjajo njegovi osebnosti: vse fino izklesano in polno idealnega navdušenja.

Svoje prve službe v Senožečah se je rad spominjal. Tam se je seznanil tudi z mnogimi primorskimi tovariši, ki so mu bili pozneje pri ustanavljanju »Zaveze« velika opora. Tam je občeval s tridimi kraškimi »grčami«. Nedvomno je ta prva njegova služba vplivala na njegov značaj. Njegova sicer mehka štajerska nrv se je prepočila s kraško kremenitostjo. Njegova prikupljiva vnanost, krasna dolga brada in prieten nasmeħljaj na ustih, njegov fini

in elegantni nastop, njegov temperamentni nastop kot govornik, vse, vse ostane nam v trdnem spominu. Kako srebrnočist je bil odmev njegovih srčnih strun! Kako željno smo se zbirali krog nje! Kako živo se spominjamo prekrasnih uric, ki smo jih preživljali v njegovi prijateljski družbi.

Nežno so bile ubrane njegove srčne strune. Britke prevare, krivice so globoko rezale v njegovo čuteče srce. A molče je nosil bol in ni klonil glave. Proti protivniku je bil odločen, a plemenit. Le redko se je pripetilo, da je kateremu izmed svojih ožjih prijateljev razkrival svoje srčne rane. Kadar mu je na postalo srce težje in težje našlo je uteho pri nežnem bitju, ki je njegovo srce najbolj poznalo, ki je nalgloblje čustvovalo z njim: pri svoji tihi, mirni, visoko izobraženi življenjski spremljevalki, pri svoji dobri soprogi. V njeni družbi in v krogu svojih ljubljenih otrok in vnučkov se je njegovo razburkano srce zopet umirilo.

Nedavno je na leela težka bol na njegovo rahločutno dušo. Debele solze so se mu neprestano udirale do obledele obraza. Tudi pri svoji ljubljeni rodbini ni našel več tolažbe. Poslali so ga v zavetišče v Lassnitzhöhe, kjer je kmalu — mir dobil.